

6. Родигін К. М., Єрмакова І. О. Візуальний контент медіа як інструмент маніпуляцій в контексті інформаційно-сміслової війни. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. 149 с.

7. Документальна фотографія як особливе мистецтво. *foto-garant.mk.ua*. 27.06.2023. URL: <https://foto-garant.mk.ua/ua/dokumentalnaya-fotografiya-kak-osoboe-iskusstvo.html> (дата звернення: 30.03.2026).

УДК 070:77:004.738.5:355.01

*Станіславенко А. В.,
старший викладач кафедри журналістики
та соціальних комунікацій
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ВІЗУАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ В INSTAGRAM ВІД ДОКУМЕНТАЦІЇ ДО РОЗВАЖАЛЬНОГО КОНТЕНТУ

***Анотація.** У роботі досліджено особливості візуальної репрезентації російсько-української війни в соціальній мережі Instagram на прикладі акаунтів *anulia_oleksii, dr.livese, alex_denali, lastochkin_igor, yanovychzhenya, mashaefrosinina*. Проаналізовано способи персоналізації воєнного досвіду, поєднання документально-свідчильного та розважально-гібридного контенту, трансформацію щоденної реальності у цифровий нарратив, а також формування нових моделей суспільної взаємодії в умовах війни. Встановлено, що Instagram виконує функції цифрового архіву пам'яті, простору емоційної підтримки, інструменту громадянської мобілізації та платформи культурного осмислення воєнних подій.*

***Ключові слова:** Instagram, візуальна репрезентація, війна, цифрова культура, пам'ять, медіакомунікація, соціальні мережі.*

Вступ. Російсько-українська війна суттєво змінила характер сучасної комунікації, оскільки інформаційне протистояння стало невіддільним складником збройного конфлікту. Разом із бойовими діями особливого значення набули цифрові платформи, де відбувається боротьба за увагу аудиторії, моральну підтримку, інтерпретацію подій та формування міжнародної солідарності. Соціальні мережі перестали бути лише засобом приватного спілкування й перетворилися на важливі суспільні інститути, здатні впливати на громадську думку та емоційний стан користувачів. О. Кучмій та О. Фролова підкреслюють, що сучасні соціальні медіа виконують функції мобілізації, психологічного впливу та поширення стратегічних нарративів у межах гібридної війни [4]. Серед усіх платформ особливе місце посідає Instagram, орієнтований на візуальний контент, персоналізовану комунікацію та швидке алгоритмічне поширення матеріалів. Через фотографії, відео, stories та короткі тексти користувачі отримують можливість не лише спостерігати за подіями, а й емоційно долучатися до них. О. Андрущенко наголошує, що в цифрову епоху образ війни набуває автономного значення та починає впливати

на сприйняття реальності не менше, ніж фактична інформація [1]. Метою дослідження є виявлення основних моделей репрезентації війни в Instagram та аналіз комунікативних механізмів, за допомогою яких воєнна реальність інтегрується у структуру соціальної мережі.

Основний текст. Instagram у період війни функціонує як багаторівневий цифровий простір, де поєднуються риси щоденника, новинного каналу, фотоархіву, рекламного середовища та майданчика суспільної солідарності. Структура платформи стимулює лаконічність повідомлення, емоційну виразність кадру, повторюваність символів та регулярний контакт автора з аудиторією. Воєнний досвід унаслідок цього подається не через узагальнені статистичні дані, а через конкретну людину, її обличчя, голос, переживання або життєву історію. Подібна персоналізація підсилює довіру до повідомлення та створює ефект присутності. А. П. Дубрівна та І. О. Єрмак зазначають, що цифрове зображення у воєнний період здатне концентрувати емоції, громадянську позицію та культурні смисли в одному візуальному образі [3]. Аналогічний процес простежується і в Instagram, де навіть побутова фотографія може набути символічного значення. Платформа поступово перетворюється на місце, де суспільство щоденно осмислює війну мовою візуальної культури.

Однією з найпомітніших моделей репрезентації є документально-свідчильний формат, представлений сторінками Олексія Анулі (anulia_oleksii), Асана Ісенаджиєва (dr.livese) та Олександра Іванцова (alex_denali). У цих акаунтах домінують фотографії з фронтового середовища, польового побуту, військових переміщень, наслідків обстрілів, виснаження та моральної стійкості. Зображення часто супроводжуються короткими підписами, що посилюють відчуття автентичності та не відволікають увагу від головного візуального повідомлення. О. Гоцур та Д. Луць наголошують, що сучасна репрезентація війни тяжіє до безпосереднього включення глядача у простір події [2]. Саме подібний ефект забезпечують згадані сторінки, де аудиторія сприймає матеріал як особисте свідчення, а не дистанційований медійний продукт. Важливим наслідком цього стає високий рівень довіри до автора та готовність аудиторії до співпереживання. Документальний контент у межах Instagram набуває значення альтернативної форми журналістики та живого цифрового архіву.

Окремої уваги заслуговує сторінка Олексія Анулі (anulia_oleksii), чернігівського кікбоксера та колишнього українського військовополоненого, який провів майже десять місяців у російському полоні та був звільнений у межах обміну 31 грудня 2022 р. Публічна комунікація автора ґрунтується не лише на репрезентації поточного воєнного досвіду, а й на осмисленні пережитої травми, втрати свободи та повернення до мирного життя. Instagram використовується ним як простір свідчення, рефлексії та суспільного звернення до аудиторії. У публікаціях простежується виразна ціннісна позиція: акцент робиться на крихкості людського життя, руйнівних наслідках війни для міст і домівок, а також значенні пам'яті, культури та людських вчинків. Автор наголошує, що не прагне особистої популярності, натомість розглядає власну книгу й інформаційну присутність як спосіб протидії російській пропаганді та консолідації суспільства навколо здорових моральних орієнтирів. Індивідуальна історія у подібному випадку набуває ширшого

суспільного значення та трансформується у форму громадянського документального свідчення. Матеріали сторінки разом із книжковим нарративом формують важливий масив персональних свідчень про становище українських військовополонених і наслідки російської агресії. Через поєднання текстових звернень, візуальних образів і морально акцентованих повідомлень сторінка виконує функцію цифрової пам'яті, суспільного інформування та збереження історичної правди.

Профіль Асана Ісенаджиєва (dr.livese) репрезентує особливий тип воєнної комунікації, у якому фронтний досвід поєднується з гуманістичним виміром особистості. У стрічці присутні фотографії з військового середовища, медичної служби, побутових моментів, природних локацій та особистих переживань. Подібна композиція руйнує спрощене уявлення про військового як виключно функціональну постать. Перед аудиторією постає людина з власною біографією, культурною ідентичністю та емоційним світом. Важливе місце займають публікації, пов'язані зі зборами коштів, допомогою побратимам і підтримкою цивільних. Профіль Асана Ісенаджиєва (dr.livese) має особливу дослідницьку цінність як приклад персоналізованого цифрового свідчення про оборону Маріуполя та події, пов'язані з російською облогою міста. Автор пройшов бойові дії в Маріуполі, перебування на території «Азовсталі», полон, а також наслідки трагедії в Оленівці, що надає його публікаціям вагомого документального значення. Матеріали сторінки фіксують не лише окремі епізоди воєнного часу, а й емоційний стан людини, яка безпосередньо пережила критичні події сучасної війни. До моменту потрапляння в полон автор активно використовував Instagram як канал комунікації із зовнішнім світом, публікував кадри з Маріуполя, звернення щодо гуманітарної ситуації та повідомлення про становище захисників міста. Зокрема, резонансу набули його відеозвернення до Президента Туреччини з проханням сприяти порятунку українських військових і цивільних. Після звільнення сторінка зберегла характер простору пам'яті та морального свідчення, де особистий досвід набуває суспільного значення. Показовою є публікація із підписом, який у перекладі українською мовою звучить як: «Передайте моїй мамі слова: я побачив стільки болю, але ніколи не здаюся». Подібні висловлювання концентрують травматичний досвід війни, водночас демонструючи незламність і внутрішню стійкість автора. Через поєднання фронтних матеріалів, післявоєнних рефлексій і символічних образів акаунт функціонує як цифровий архів подій Маріуполя та важливе персональне свідчення про злочини російської агресії.

Акаунт Олександра Іванцова (alex_denali) демонструє тему війни крізь призму мужності, побратимства та суспільного авторитету. Значну частину контенту становлять фотографії з нагородженнями, зустрічами, книжковими презентаціями, виступами та спільними кадрами з іншими військовими. Подібна подача зміщує акцент із фронтової небезпеки на післявоєнну суспільну роль ветерана. Військовий досвід трансформується у джерело моральної легітимності та публічного впливу. Портретна стриманість, впевнена міміка та виважена стилістика сторінки створюють образ компетентності й сили. Для аудиторії подібний акаунт виконує роль символу стабільності та відповідального лідерства. Сторінка чоловіка, відомого за позивним «Схід», становить значний інтерес як джерело персоналізованої воєнної репрезентації та документального свідчення про оборону Маріуполя. Автор

набув широкої публічної впізнаваності завдяки винятковій історії виживання після завершення боїв за «Азовсталь», коли, за наявними відкритими свідченнями, залишився на території заводу вже після виходу українських військових у полон. Упродовж певного часу він переховувався в умовах повної небезпеки, після чого зміг самостійно вийти на підконтрольну Україні територію. Подібний життєвий маршрут перетворює особисту біографію автора на потужний символ витривалості, військової майстерності та психологічної стійкості. У власних соціальних мережах Олександр Іванцов систематично публікував матеріали, пов'язані з обороною Маріуполя, досвідом виживання, фронтовим побутом і подальшим осмисленням пережитого. Значну роль у формуванні суспільного резонансу відіграла також книга автора, у якій описано шлях від блокади міста до повернення на українську територію. Поєднання цифрових публікацій і книжкового нарративу створює цілісний меморіально-документальний комплекс, де індивідуальний досвід стає частиною колективної пам'яті про оборону Маріуполя. Через Instagram-акаунт автор виконує не лише комунікативну, а й просвітницьку функцію, зберігаючи свідчення про події, які мають важливе історичне значення.

Документально-свідчильна модель Instagram-комунікації продовжує традиції фотомистецтва воєнного періоду. О. Присяженко зазначає, що фотографія під час війни не лише фіксує подію, а й стає формою культурного спротиву та способом впливу на суспільну свідомість [5]. Аналогічно фронтові публікації в Instagram сприймаються як матеріали, що матимуть значення і для майбутніх поколінь. Вони накопичують візуальні свідчення епохи, зберігають пам'ять про людей і події, створюють емоційний літопис сучасності. Платформа, орієнтована на щоденне споживання контенту, парадоксально перетворюється на історичний архів.

Іншу модель становить розважально-гібридний формат, що виразно проявляється у профілях Ігоря Ласточкина (*lastochkin_igor*), Євгена Яновича (*yanovychzhenya*) та Маші Єфросиніної (*mashaefrosinina*). Воєнна тематика інтегрується тут у *celebrity*-комунікацію, гумор, шоу-формати, інтерв'ю, мотиваційні звернення та благодійні кампанії. Подібна стратегія не знецінює трагізм війни, а адаптує складну реальність до психологічних потреб суспільства, яке тривалий час перебуває в умовах хронічного стресу. Розважальний контент у цьому випадку виконує терапевтичну функцію та підтримує емоційну стійкість аудиторії. Користувачі отримують можливість відчутти нормальність повсякденного життя, попри воєнні обставини. Instagram перетворюється на середовище культурної витривалості.

Профіль Ігоря Ласточкина (*lastochkin_igor*) відображає гумористичне переосмислення воєнної буденності. Відомий комік використовує власний публічний авторитет для створення контенту, де військова тематика поєднується із самоіронією, короткими сценками та дружнім тоном спілкування. Сміх виконує роль психологічного захисту та колективного згуртування. Воєнний досвід набуває людського, а не офіційно-героїчного обличчя. Підписники сприймають автора як близьку людину, яка проживає спільну реальність разом із суспільством. Поширення подібного контенту свідчить про суспільний запит на емоційне розвантаження без втрати ціннісної позиції.

Євген Янович (*yanovychzhenya*) репрезентує інтелектуалізований різновид розважального контенту, заснований на розмовному жанрі, культурних альянсах

та публічних дискусіях. Війна наявна опосередковано через теми відповідальності, дорослішання суспільства, ролі культури, міжнародної підтримки та повсякденної стійкості. Візуально сторінка оформлена як сучасний медійний продукт із продуманою стилістикою та якісним монтажем. Аудиторія взаємодіє не лише з окремими повідомленнями, а з комфортним простором осмислення складної реальності. Розмова стає формою психологічної стабілізації та суспільного самопізнання.

Профіль Маші Єфросиніної (mashaefrosinina) відображає жіночий та соціально-лідерський вимір репрезентації війни. Поряд із професійними зйомками та celebrity-комунікацією регулярно з'являються теми благодійності, психологічної підтримки, жіночої солідарності, міжнародної адвокації України та сексуального насильства як зброї війни. Публічний бренд використовується як інструмент суспільного впливу. Естетично приваблива форма подачі посилює соціально важливий зміст і забезпечує ширше охоплення аудиторії. Авторка постає як медійна фігура, здатна говорити про складні проблеми мовою доступною для масової культури. Подібна стратегія руйнує уявлення про розвагу як сферу, відірвану від громадянської відповідальності.

Висновки. Проведений аналіз дає змогу констатувати, що візуальна репрезентація війни в Instagram функціонує за принципом множинності способів подання правди. Для одних авторів переконливість базується на фронтовій автентичності, для інших – на емоційній близькості, культурному авторитеті чи соціальному впливі. Усі розглянуті моделі об'єднує персоналізація повідомлення, де носієм змісту виступає конкретна впізнана постать. Колективний досвід війни перекладається мовою індивідуальної історії, а масштабна катастрофа – мовою щоденного кадру. Instagram перетворився на один із центральних майданчиків культурного переживання війни, де співіснують документування травми, виробництво гумору, мобілізація ресурсів і формування моральних авторитетів. Документально-свідчильна модель забезпечує силу прямого свідчення та історичну достовірність, тоді як розважально-гібридна підтримує психологічну стійкість суспільства й розширює аудиторію воєнного дискурсу. Подальші дослідження доцільно спрямувати на порівняння Instagram із TikTok та YouTube, а також на вивчення впливу алгоритмів платформ на колективне сприйняття війни.

Список використаних джерел

1. Андрущенко О. В. Візуальна репрезентація російсько-української війни в цифрову епоху: монографія. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2024. 234 с.
2. Гоцур О., Луць Д. Сучасний аспект візуальної репрезентації воєн кін. XX–XXI ст. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2026. Вип. 59. С. 31–40. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2026.59.13940>
3. Дубрівна А. П., Єрмак І. О. Цифрова ілюстрація в контексті російсько-української війни. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2023. Вип. 2. С. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2023.2.6>
4. Кучмій О., Фролова О. Використання соціальних медіа як інструменту сучасної гібридної війни. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2023. Special Issue. С. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2023.si.093>

5. Присяженко О. Фотомистецтво та відеоарт в умовах війни. *Аудіовізуальне мистецтво та медіатехнології: тенденції та перспективи розвитку*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15–17 трав. 2025 р.). Харків: ХДАДМ, 2025. С. 155–157.

УДК: 070.41:004.8:316.77:355.01

*Тарнавська К. Р., здобувачка вищої освіти;
Родигін К. М., кандидат філософських наук,
доцент кафедри журналістики та соціальних комунікацій
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

КРИЗА ДОВІРИ ДО ФОТОЖУРНАЛІСТИКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ШІ-ФЕЙКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

***Анотація.** Дослідження аналізує кризу довіри до фотожурналістики в Україні через поширення ШІ-фейків під час війни. На основі проаналізованих кейсів виявлено причини недовіри: маніпуляції, відсутність маркування та знецінення фото як доказу. Запропоновано шляхи відновлення довіри: прозорість, етичні стандарти й розвиток медіаграмотності.*

***Ключові слова:** фотожурналістика, штучний інтелект, дезінформація, маніпуляція.*

Вступ. Розвиток генеративного штучного інтелекту (ШІ) суттєво змінив медіапростір і поставив під сумнів достовірність візуальної інформації. Якщо раніше фотографії сприймалися як доказ реальних подій, то сьогодні через поширення фейків і ШІ-зображень стає складніше відрізнити правду від вигадки. Маніпуляції показують, що ці технології вже стали інструментом впливу на аудиторію. В Україні ця проблема є особливо актуальною через війну. Візуальний контент використовується не лише для інформування, а й як частина інформаційної боротьби. ШІ-фейки можуть викликати паніку, впливати на емоції людей і підірвати довіру до офіційних джерел. Унаслідок цього навіть справжні фотографії іноді викликають сумніви, що послаблює роль фотожурналістики.

На глобальному рівні також спостерігається проблема довіри до ШІ. Згідно з глобальним дослідженням Мельбурнського університету та KPMG 2025 р. «Довіра, ставлення та використання ШІ», лише 46 % людей довіряють ШІ, хоча 66 % уже ним користуються. Це показує розрив між використанням технологій і довірою до них [1].

В Україні ситуація ще складніша. Дослідження «Мистецтво чи розвага: ставлення українців до GenAI» [2] показує, що багато людей ставляться до ШІ-контенту з недовірою, особливо в новинах. Це пов'язано з досвідом життя в умовах війни, де будь-яке зображення може сприйматися як потенційна маніпуляція. Тому важливо дослідити, як створюються та поширюються ШІ-фейки і як вони